

MĀCĪBU MATERIĀLS NR. 2

Eiropas cietokšņa cilvēciskās izmaksas Cilvēktiesību pārkāpumi pret migrantiem un bēgļiem pie Eiropas robežām "Amnesty International"

Ik gadu tūkstošiem migrantu un bēgļu cenšas nokļūt Eiropā. Daži no viņiem grib izbēgt no iznīcinošas nabadzības, citi meklē patvērumu no vardarbības un vajāšanām. Viņu ceļš ir briesmu pilns. Lēš, ka kopš 2000. gada vismaz 23 000 cilvēku ir zaudējuši dzīvību, mēģinot sasniegt Eiropu¹. Un arī līdz Eiropas Savienības (ES) robežai nokļuvušie aptver, ka vēl ne tuvu nav drošībā.

ES un tās dalībvalstis veido arvien nepieejamāku cietoksni, lai Eiropā nevarētu iekļūt nelegālie migranti — neatkarīgi no viņu motīviem, neatkarīgi no tā, cik izmisīgi daudzi no šiem cilvēkiem ir gatavi rīkoties, lai sasniegtu tās krastus. Lai "aizsargātu" savas robežas, ES ir finansējusi sarežģītas uzraudzības sistēmas, sniegusi finansiālu atbalstu dalībvalstīm uz tās ārējām robežām (piemēram, Bulgārijai un Grieķijai), lai tās nostiprinātu savas robežas, un ir izveidojusi aģentūru, lai koordinētu Eiropas mēroga robežsargu grupas, kuras uzraudzītu ES robežas.

Arī atsevišķas dalībvalstis ir veikušas radikālus pasākumus, lai apturētu nelegālu iekļūšanu to teritorijā. Migranti un bēgļi tiek nelikumīgi izraidīti no Bulgārijas, Grieķijas un Spānijas, nenodrošinot viņiem piekļuvi patvēruma procedūrām un nereti veidos, kas pakļauj viņus nopietnam riskam. Viņi pieredz robežsargu un krasta apsardzes sliktu izturēšanos. Turklāt dažas dalībvalstis izmanto ilgstoša apcietinājuma draudus kā brīdinājumu tiem, kuri domā par došanos uz Eiropu.²

Bēglis ir persona, kura, pamatoti baidoties no vajāšanas, devusies prom no savas valsts un attiecīgās valsts valdība nevar vai nevēlas personu aizsargāt. **Patvēruma procedūras** ir paredzētas, lai noteiktu to, vai persona atbilst bēgļa juridiskajai definīcijai. Ja valsts kādu personu atzīst par bēgļi, tā viņam piešķir **starptautisko aizsardzību**, kura aizstāj viņam paša valstī pienākošos aizsardzību.

Patvēruma meklētājs ir persona, kura aizsardzības meklējumos devusies prom no savas valsts, taču vēl nav atzīta par bēgļi. Patvēruma pieprasījuma pārbaudes laikā patvēruma meklētājiem nedrīkst piespiestu kārtā likt atgriezties savā izcelsmes valstī.

ES veikto pasākumu ietekme nebeidzas pie tās faktiskajām robežām, bet būtiski skar arī kaimiņvalstis. ES un tās dalībvalstis ir centušās izveidot buferzonu, noslēdzot sadarbības nolīgumus ar kaimiņvalstīm, kas palīdz bloķēt nelegālo migrāciju uz Eiropu. Tās ir finansējušas uzņemšanas un aizturēšanas centrus migrantiem un bēgļiem valstīs, kurās ir nopietnas bažas par piekļuvi patvēruma procedūrām aizturēšanas vietās, piemēram, Turcijā un Ukrainā.³ Tās ir noslēgušas atpakaļuzņemšanas nolīgumus ar izcelsmes un tranzīta valstīm, kas ļauj vienkāršāk nosūtīt atpakaļ Eiropā nonākušās personas.

Mīti

Daži Eiropas Savienībā un plašsaziņas līdzekļos ir centušies attaisnot arvien skarbāku migrācijas politiku, aizbildinoties ar to, ka Eiropai ir jātiek galā ar pārmērīgu daļu bēgļu un migrantu. Bieži tiek arī apgalvots, ka lielākā daļa no Eiropā nelikumīgi iekļuvušajiem ir ekonomiskie migranti.

Fakti

Lielākā daļa pasaules bēgļu nedodas prom no savas izcelsmes valsts reģiona. 2013. gada beigās lielāko bēgļu skaitu uzņēma šādas valstis: Pakistāna, Irāna, Libāna, Jordānija, Turcija, Kenija, Čada, Etiopija, Ķīna un ASV.⁴

Kopš krīzes sākuma Sīrijā vairāk nekā 2,8 miljoni sīriešu ir pametuši savas mājas, turklāt vairāk nekā puse no tiem ir bērni⁵. Līdz 2014. aprīļa beigām aizsardzības meklējumos Eiropu bija sasnieguši vien 96 000⁶. 2013. gadā 48 % no visiem nelegāli iekļuvušajiem un 63 % no tiem, kuri nelegāli ieradās pa jūras ceļu, bija no Sīrijas, Eritrejas, Afganistānas un Somālijas, proti, valstīm, kurās plosās konflikti un kur ir plaši izplatīti cilvēktiesību pārkāpumi⁷. Lielākais vairākums cilvēku no šīm valstīm nepārprotami bēg vispārējas vardarbības vai vajāšanu dēļ un viņiem vispirmām kārtām ir nepieciešama starptautiska aizsardzība.

Šie pasākumi, kuru efektivitāte nelegālās migrācijas uz Eiropu apturēšanā ir labākajā gadījumā apšaubāma, izraisa ciešanas un prasa cilvēku dzīvības⁸. Tā kā drošākos ceļus uz ES slēdz žogi, tos pastiprināti uzrauga un pie tiem izvieto arvien vairāk un vairāk drošības spēku, cilvēki ir spiesti uzņemties bīstamākus maršrutus, un nereti tam ir traģiskas sekas. Pieaugušie un bērni noslīkst jūrā vai nosmok kravas auto piekabēs. Viņi pieredz vardarbību uz ES robežām, un viņiem liedz tiesības meklēt patvērumu. Tie, kuri vēlas iekļūt ES, faktiski tiek aizturēti tādās valstīs kā Lībija, Maroka, Ukraina vai Turcija, kur viņu tiesības ir apdraudētas. Šajās valstīs viņi var ciest no nabadzības un sociālo un ekonomisko tiesību trūkuma vai saskarties ar vardarbību un pat spīdzināšanu⁹.

Tādi ir rezultāti šai politikai un praksei pie ES robežām un ārpus tām, kas šajā ziņojumā guvusi apzīmējumu "Eiropas cietoksnis".

Ar ziņojumu kopumā var iepazīties: [The Human Cost of Fortress Europe](#) (skatīts 2015. gada 7. maijā).

¹ Aptuvenais skaitlis aprēķināts, balstoties uz žurnālistu apkopotiem datiem projekta "The Migrants Files" ietvaros, kas pieejams: <http://www.journalismfund.eu/migrants-files> (skatīts 2015. gada 7. maijā).

² Piemēram, ilgstoša un neselektīva aizturēšanas izmantošana sliktos apstākļos ir viens no galvenajiem elementiem Grieķijas migrācijas kontroles politikā. Ar plašāku informāciju par migrantu un patvēruma meklētāju aizturēšanu Grieķijā var iepazīties organizācijas "Amnesty International" dokumentā "Frontier Eiropa: Human rights abuses on Greece's border with Turkey" (2013. gada jūlijs). 2014. gada 20. martā Grieķijas valsts Juridiskā padome publicēja atzinumu, ar kuru tiek atļauta migrantu aizturēšana uz nenoteiktu laiku (Atzinums 44/2014). Šis vēlāk ar sabiedriskās kārtības un iedzīvotāju aizsardzības ministra lēmumu apstiprinātais atzinums paredz, ka gadījumā, ja aizturētais nevar tikt nosūtīts atpakaļ astoņpadsmit mēnešu laikā (maksimālais ES tiesību aktos atļautais laikposms aizturēšanai izraidīšanas nolūkā), jo viņš atsakās sadarboties ar Grieķijas iestādēm, tad viņa aizturēšana var ilgt vairāk nekā astoņpadsmit mēnešus. Šādi klaji tiek pārkāpta gan Eiropas Atgriešanas direktīva (Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu

EIROPAS VĒSTURES NAMS

valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi), gan arī Grieķijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā.

³ Skatīt, piemēram, Jezuītu organizācijas bēgļu dienesta dokumentu "No Other Option: Testimonies from Asylum Seekers Living in the Ukraine" (2011. gada jūnijs); Eiropas Padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (*ECRE*), dokuments "Detention of Migrants in Ukraine" (2010. gada oktobris) un projekts uzņemšanas un izraidīšanas centru izveidei Turcijā, ar kuru var iepazīties [šeit](#) (skatīts 2014. gada 20. jūnijā). Lai iegūtu informāciju par apstākļiem aizturēšanas vietās Turcijā, skatīt sadaļu "Trapped in Transit." Par stāvokli Ukrainā skatīt ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos (*UNHCR*) publikāciju "Ukraine as a country of asylum: Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine", 2013. gada jūlijs.

⁴ *UNHCR, Global Trends 2013*, 2013. gada 20. jūnijs.

⁵ *UNHCR* ziņojums par bēgļu stāvokli Sirijā, pieejams [šeit](#) (skatīts 2015. gada 7. maijā).

⁶ E-pasta sarakste ar *UNHCR* (2014. gada 20. maijs).

⁷ *Frontex* ikgadējā risku analīze (2014), 2014. gada 14. maijs.

⁸ Saskaņā ar *Frontex* ikgadējo risku analīzi (2014) 2013. gadā Eiropā nelegāli ieradās teju par 50 % vairāk cilvēku nekā 2012. gadā.

⁹ Skatīt "Amnesty International" publikācijas: "If an African dies here, no one cares" — par pārkāpumiem pret migrantiem un bēgļiem aizturēšanas vietās Lībijā (2013. gada decembris); "Scapegoats of Fear: Rights of Refugees, Asylum-Seekers and Migrants Abused in Libya" (2013. gada jūnijs); "Seeking Safety, Finding Fear: Refugees, Asylum seekers and migrants in Libya and Malta" (2010. gada decembris); "SOS Europe: Human Rights and Migration Control" (2012. gada jūnijs); "Frontier Europe: Human Rights abuses on Greece's border with Turkey" (2013. gada jūlijs); "An International Failure: the Syrian Refugee Crisis" (2013. gada decembris); "Refugees in Bulgaria trapped in substandard conditions" (2013. gada decembris). Skatīt arī: "Ukraine as a country of asylum. Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine" (2013. gada jūlijs) un Raphi R. Rechitsky "Refugee Migration to Ukraine and the Geopolitics Of Control At Europe's Eastern Borders", (2013. gada 1. aprīlis), organizācijas "Fahamu Refugee Legal Aid" biļetens.